

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 76.9 มีอายุเฉลี่ย 48.2 ปี ด้านวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 79.1 แต่ก็มีผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่ ร้อยละ 2.7 เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 91.3) มีสถานภาพสมรสแล้ว และเกือบครึ่ง คือร้อยละ 43.2 เป็นผู้ที่ทำนาเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรร้อยละ 25.8 มีช่วงรายได้ต่อปี อยู่ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท เมื่อสอบถามถึงสถานภาพทางการเงิน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 17.9 มีภาวะหนี้สิน เงินไม่พอใช้ เกษตรกรร้อยละ 58.2 กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 29.1 กู้จากสหกรณ์ภายในชุมชน

2. พฤติกรรมการสื่อสารโดยทั่วไปในชีวิตประจำวันของเกษตรกร

หากไม่นับโทรศัพท์เคลื่อนที่แล้ว ช่องทางหรือเครื่องมือสื่อสารที่เกษตรกรใช้ จะเป็นการพูดคุยกันระหว่างบุคคลเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 56 ถึงแม้ว่าเกษตรกรร้อยละ 87.8 และร้อยละ 70.1 จะระบุว่ามีการติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะและโทรศัพท์บ้านอยู่ในชุมชนก็ตาม แต่พบว่า การใช้งานจริงมีไม่มากนัก โดยร้อยละ 24.7 ใช้โทรศัพท์สาธารณะ และร้อยละ 36.1 ใช้โทรศัพท์บ้าน

ในส่วนของการเปิดรับสื่อ ช่องทางที่เกษตรกรเปิดรับสื่อระดับมากที่สุดคือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยเกษตรกรจะพกพาโทรศัพท์เคลื่อนที่ติดตัวไปด้วยเสมอ รองลงมา คือ การติดตามผ่านสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ ซึ่งเป็นการเปิดรับในระดับมาก

3. ข้อมูลด้านการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่โดยทั่วไปของเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.9) มีประสบการณ์การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มานานกว่า 2 ปี เกษตรกรร้อยละ 75 ใช้งานเครือข่ายของบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส บทบาทด้านการสื่อสารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่พบว่า เกษตรกรร้อยละ 57.1 เป็นผู้ที่ใช้งาน โดยเน้นการรับสายเป็นหลัก บุคคลที่เกษตรกรติดต่อผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นหลักคือ บุคคลในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมาคือ บุคคลที่อยู่ในกลุ่มแวดวงที่ตนเองสังกัด หรือมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 22.3 มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 2.4 เท่านั้น ที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก เมื่อศึกษาเหตุผลหลักที่เกษตรกรจำเป็นที่จะต้องใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ เกษตรกรร้อยละ 76.1 ให้เหตุผลว่ามีความสะดวก และเมื่อถามถึงความคุ้มค่าในการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ เกษตรกรร้อยละ 80.2 ตอบว่า คุ้มค่า

ในด้านความสามารถของเกษตรกรในการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่า เกษตรกรทั้งหมดสามารถโทรออกและรับสายได้ด้วยตนเอง ร้อยละ 87.8 สามารถค้นหาเบอร์โทรศัพท์ที่บันทึกอยู่ในเครื่องได้ ร้อยละ 49.2 สามารถดูเวลาและคุปฤทินในเครื่องได้ และเกษตรกรร้อยละ 31.5 สามารถรับส่งข้อความสั้น (SMS) ได้

ในด้านวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์เคลื่อนที่ เกษตรกรมีความเห็นด้วยในระดับมากกว่า ใช้เพื่อให้ผู้อื่นติดต่อกับตนเองได้ง่าย รองลงมาคือ ใช้เพื่อโทรติดต่อยามฉุกเฉินและใช้โทรติดต่อกับบุคคลในครอบครัว และเกษตรกรเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า ใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์ในการหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ

4. การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในงานด้านการเกษตร

การศึกษาด้านการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในงานด้านการเกษตรนั้น ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในแต่ละขั้นตอนของการผลิตทางการเกษตร แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรเลือกติดต่อผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ และความพึงพอใจจากการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในกระบวนการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร

จากการพิจารณาภาพรวมของปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาแยกตามกระบวนการผลิตทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ระยะเวลาการผลิต ระยะเวลาทำการผลิต ระยะเวลาเก็บเกี่ยว และระยะเวลาการจัดจำหน่าย พบว่า ในระยะก่อนการผลิต เกษตรกรมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรอยู่ในระดับน้อย ส่วนในระยะเวลาทำการผลิต พบว่า เกษตรกรใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรในระดับปานกลาง และใช้ในระดับน้อยใน 2 ระยะเวลาสุดท้ายคือ การเก็บเกี่ยวและการจัดจำหน่าย

เมื่อพิจารณาปริมาณการใช้แยกตามรายละเอียดในแต่ละกระบวนการผลิต พบว่า ในระยะก่อนทำการผลิต เกษตรกรใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น คือ การใช้สารฆ่าแมลงและการสอบถามแนวโน้มราคาผลผลิต รองลงมาคือ การให้ยา และสุดท้ายคือ การให้ปุ๋ย ส่วนประเด็นอื่นๆ การใช้จะอยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการหาข้อมูลเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและแนวโน้มราคา แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการหาแนวทางในการแปรรูปผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ในระยะเวลาทำการผลิต พบว่า เกษตรกรใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในระดับมากในการปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการผลิต และมีการใช้เพื่อติดต่อซื้อปุ๋ย อาหารสัตว์ในระดับปานกลาง ส่วนการใช้เพื่อติดต่อหรือหาข้อมูลเรื่องการจ้างแรงงานนั้นจะอยู่ในระดับน้อย

ในระยะเวลาเก็บเกี่ยว เกษตรกรใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในระดับปานกลาง ในการจ้างแรงงาน และใช้น้อยในเรื่องการจ้างหรือเช่าเครื่องจักร และการติดต่อผู้ฉาง ส่วนในระยะเวลาจัดจำหน่าย เกษตรกรใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ระดับปานกลาง ในเรื่องการตรวจสอบราคากลาง และใช้น้อยในเรื่องการขนส่ง และการติดต่อพ่อค้า

4.2 แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรเลือก

จากการศึกษา พบว่า ในระยะก่อนทำการผลิตนั้น เพื่อนบ้านเกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้รับการติดต่อมากที่สุด 7 ประเด็นจาก 10 ประเด็น ได้แก่ ความต้องการน้ำ การให้ปุ๋ย การให้ยา ความเหมาะสมของพื้นที่ ความต้องการแรงงาน ระยะเวลาในการผลิต และข้อมูลด้านสินเชื่อ

ส่วนอีก 3 ประเด็นที่เหลือ ได้แก่ การใช้สารฆ่าแมลง เกษตรกรติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเอกชน หรือพ่อค้ามากที่สุด ประเด็นถัดมาคือเรื่องแนวโน้มราคาติดต่อกับเพื่อนบ้านที่ไม่ใช่เกษตรกร และประเด็นแนวทางการแปรรูปที่นิยมติดต่อบริษัทกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐมากที่สุด

ถัดมาในระยะเวลาการผลิต เพื่อนบ้านเกษตรกรเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ 3 ประเด็น จาก 5 ประเด็น ได้แก่ การปรึกษาปัญหาขณะทำการผลิต การแจ้งเหตุฉุกเฉิน และการจ้างแรงงาน ส่วนประเด็นอื่นๆ ได้แก่ การตั้งซื้อปุ๋ยและการตั้งซื้อสารฆ่าแมลง พบว่า เกษตรกรจะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเอกชนและพ่อค้ามากที่สุด อย่างไรก็ตามในระยะเวลาทำการผลิตนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐมีบทบาทมากกว่าระยะก่อนทำการผลิต โดยเป็นแหล่งข่าวสารที่สำคัญเป็นอันดับ 2 ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การปรึกษาปัญหาขณะผลิต และการแจ้งเหตุฉุกเฉิน เช่น น้ำท่วมหรือโรคระบาด

ในระยะเวลาเก็บเกี่ยว พบว่า เพื่อนบ้านเกษตรกรเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สำคัญที่สุดในทุกประเด็น ได้แก่ การจ้างแรงงาน การเช่าหรือจ้างเครื่องจักร การเกษตร การติดต่อกรณีการแปรรูป และการติดต่อโกดังหรือผู้ขนส่ง โดยเมื่อพิจารณาระยะเวลาจัดจำหน่ายพบว่า เพื่อนบ้านเกษตรกรเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สุดใน 3 ประเด็นจาก 4 ประเด็น ได้แก่ การตรวจสอบราคากลาง การติดต่อเรื่องการขนส่ง และการติดต่อนายหน้า โดยประเด็นอื่นที่เกษตรกรไม่ได้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ คือ การขายผลผลิตทางเว็บไซต์ ที่เกษตรกรติดต่อกับสื่อเว็บไซต์มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ใช้งานในประเด็นนี้น้อยเมื่อเทียบกับช่องทางอื่นๆ

4.3 ความพึงพอใจจากการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจในการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรรู้สึกพึงพอใจน้อย และเมื่อพิจารณาแยกตามช่วงการผลิต พบว่าในระยะก่อนทำการผลิตเกษตรกรมีความพึงพอใจปานกลาง ขณะทำการผลิตมีความพึงพอใจปานกลาง และรู้สึกพึงพอใจน้อยในระยะเก็บเกี่ยวและระยะการจัดจำหน่าย

เมื่อพิจารณาแยกตามแต่ละกระบวนการผลิต พบว่า ระยะก่อนทำการผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจปานกลาง จากการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการหาข้อมูลในประเด็น

แนวโน้มราคา ความต้องการแรงงาน และระยะเวลาในการทำการผลิต และรู้สึกพึงพอใจน้อยกับการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในเรื่องข้อมูลสินค้าและแนวทางการแปรรูป

ในระหว่างการทำการผลิต เกษตรกรรู้สึกพึงพอใจมากกับการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการปรึกษาปัญหาขณะทำการผลิต และรู้สึกพึงพอใจปานกลางในเรื่อง การซื้อสารฆ่าแมลง การซื้อปุ๋ย การแจ้งเหตุฉุกเฉิน และการจ้างแรงงาน ตามลำดับ

ในระหว่างการเก็บเกี่ยว พบว่า ประเด็นที่เกษตรกรรู้สึกพึงพอใจในระดับปานกลาง ในด้านการจ้างแรงงาน รู้สึกพึงพอใจระดับน้อยในเรื่องการเช่าเครื่องจักรและการติดต่อกรณีการแปรรูป และรู้สึกไม่พึงพอใจกับการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการติดต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโกดังหรือผู้กลาง ถัดมาในระหว่างการจัดจำหน่าย พบว่า เกษตรกรรู้สึกพึงพอใจจากการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การตรวจสอบราคากลางและการติดต่อนายหน้าหรือพ่อค้า รู้สึกพึงพอใจในระดับน้อยเรื่องการขนส่ง และไม่มีการใช้งานในประเด็นการขายผลผลิตทางเว็บไซต์สอดคล้องกับค่าเฉลี่ยปริมาณการใช้งานในประเด็นนี้ ที่อยู่ในระดับใช้ไม่เป็นเช่นเดียวกัน

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้งาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร มีเกษตรกรที่คิดว่า ตนเองประสบปัญหาในการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพียงร้อยละ 6.52 แต่ก็สามารถสรุปเป็นหัวข้อปัญหาได้ 5 ประการ คือ ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แพงเกินไป ตัวอักษรที่แสดงการทำงานบนโทรศัพท์เคลื่อนที่เล็กเกินไป สัญญาณโทรศัพท์ไม่ชัดเจน สายหลุดหรือขาดหาย แบตเตอรี่โทรศัพท์เสื่อมง่าย และหาจุดบริการซ่อมในพื้นที่ไม่ได้

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปริมาณใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร

จากการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีปกติ (Enter) พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร มี 5 ปัจจัย ได้แก่ อายุ สถานภาพทางการเงิน การใช้เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ระดับการเปิดรับสื่อในชีวิตประจำวัน และประสบการณ์การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ สถานภาพทางการเงิน การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และระดับการเปิดรับสื่อในชีวิตประจำวัน

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุและประสบการณ์การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่

การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ในงานทางการเกษตร และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้านการเกษตรเหล่านั้น รวมไปถึงปัญหาในการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่และข้อเสนอแนะอื่นๆที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับเกษตรกร ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

สภาพการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ของเกษตรกร

1. แหล่งข้อมูลข่าวสารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของเกษตรกร

การศึกษาเรื่องการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นการศึกษารับสาร (Audience Analysis) ในฐานะที่ผู้รับสารหรือเกษตรกร และเป็นผู้เลือกใช้เครื่องมือสื่อสาร (Users) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเรื่อง การใช้และความพึงพอใจต่อสื่อ (Uses and Gratification Approach) โดยกาญจนา แก้วเทพ (2545) กล่าวโดยสรุปว่า การเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารนั้น เกิดจากความตั้งใจที่จะแสวงหาข่าวสารเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางใดทางหนึ่ง ดังนั้น การแสวงหาข่าวสาร จึงเป็นกิจกรรมที่มีเป้าประสงค์ชัดเจน (Goal - Oriented Activity) และท่ามกลางการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้น สื่อมวลชนมิได้เป็นทางเลือกเดียวของบุคคล หากทว่าเป็นเพียงตัวเลือกหนึ่งท่ามกลางตัวเลือกอื่นๆ ผู้วิจัยจึงไม่อาจละเลยการศึกษาการเปิดรับข่าวสารจากสื่ออื่นๆ ของเกษตรกรได้ ซึ่งผลของการศึกษา ทำให้ทราบว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรนั้น หากไม่นับโทรศัพท์เคลื่อนที่ สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่เกษตรกรเปิดรับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาภาพรวมของสื่อประเภทต่างๆ แล้ว พบว่า กลุ่มของสื่อที่มีบทบาทและเกษตรกรให้ความสำคัญมาก (เลือกเปิดรับ

ในระดับมาก) คือ สื่อบุคคล โดยพบว่า เกษตรกรมีการเปิดรับข่าวสาร จากคนในครอบครัว และเพื่อนบ้าน ในระดับมาก รองลงมา คือ เปิดรับข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน หรือแม้แต่โทรศัพท์เคลื่อนที่เอง แม้ว่าในการศึกษาการเปิดรับข่าวสารผู้วิจัยจะจัดสื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นสื่อภายในท้องถิ่นตามรูปแบบการทำงาน แต่สื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ ก็สามารถจัดเป็นสื่อบุคคล แต่เป็นการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี (Interpose Communication) ตามแนวคิดของ Barker&Gaut (สุรัตน์, 2548:222) หรือจะเรียกว่า การสื่อสารแบบใหม่(New Media)หรือสื่อระหว่างบุคคล ที่มีเครื่องมือช่วยตามแนวคิดของ E.Roger ก็ได้เช่นกัน (กาญจนา, 2545:124) ซึ่งการที่โทรศัพท์เคลื่อนที่มีลักษณะร่วมกันกับสื่อบุคคล (ที่สามารถโต้ตอบได้ทันที) ก็ย่อมจะมีความสัมพันธ์กับการเลือกแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็น “บุคคล” ไปด้วย หมายความว่า ถ้าเกษตรกรจำเป็นต้องใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อหาข้อมูลทางการเกษตรใดๆ ก็ตาม แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรจะเลือกเป็นอันดับแรกๆ ก็ควรจะเป็นบุคคลที่ตนเองไว้วางใจหรือเคารพเชื่อถือมากกว่าที่จะเป็นสื่อประเภทอื่น เช่น เว็บไซต์ เป็นต้น

เนื่องจากผู้ศึกษาเลือกศึกษาการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรใน 3 ประเด็นหลัก คือ ศึกษาว่าแหล่งข้อมูลข่าวสารคือใคร มีการใช้มากน้อยเพียงใด และมีความพึงพอใจหรือไม่ ประเภทสื่อที่เกษตรกรเลือกเปิดรับ (สื่อบุคคล ได้แก่ คนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน) จึงมีความสัมพันธ์กันกับแหล่งข้อมูลที่เกษตรกรเลือกติดต่อ (แหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อบุคคลกลุ่มเดียวกับที่เปิดรับ ได้แก่ เพื่อนบ้านและเกษตรกร) โดยผลการศึกษาแสดงอย่างชัดเจนว่า ทั้ง 4 ขั้นตอนการผลิตอันได้แก่ ระยะเวลาวางแผนการผลิต (ระยะก่อนการทำการผลิต) ระยะเวลาผลิต ระยะเวลาเก็บเกี่ยว และระยะเวลาจัดจำหน่าย แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรให้ความสนใจและเลือกใช้มาก ล้วนเป็นกลุ่มเพื่อนบ้านเกษตรกรด้วยกันเองแทบทุกประเด็น นับตั้งแต่ระยะก่อนการผลิต ที่กลุ่มเกษตรกรเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญใน 7 ประเด็นจากทั้งหมด 10 ประเด็น อันได้แก่ ความต้องการน้ำ การให้ปุ๋ย การให้ยา ความเหมาะสมของพื้นที่ต่อการผลิต ความต้องการแรงงาน ระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิต และข้อมูลด้านสินเชื่อ ในระยะการผลิต เพื่อนบ้านเกษตรกรเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเด็น การปรึกษาปัญหาขณะทำการผลิต และการแจ้งเหตุฉุกเฉินเช่น น้ำท่วม และ โรคระบาด เป็นต้น ในระยะเก็บเกี่ยว เพื่อนบ้านเกษตรกรเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในทุกประเด็น ได้แก่ การจ้างแรงงาน การเช่าเครื่องจักรทางการเกษตร การติดต่อกรณี

การแปรรูป และการติดต่อผู้จางหรือโกดัง ไปจนถึงระยะการจัดจำหน่าย ที่เพื่อนบ้านเกษตรกร เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญใน 3 ประเด็นจากทั้งหมด 4 ประเด็น ได้แก่ การตรวจสอบราคากลาง การติดต่อเรื่องการขนส่ง และการติดต่อนายหน้า พ่อค้า โดยแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เกษตรกรให้ความสำคัญ ในการติดต่อเพื่อหาข้อมูล ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเอกชน และกลุ่มพ่อค้าที่มีความสำคัญในการเป็นแหล่งข้อมูลเรื่องการให้ยาและการใช้สารฆ่าแมลงในระยะก่อนการทำการผลิต นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งสินค้าปัจจัยการผลิต ในการขายปุ๋ยและยาฆ่าแมลงในระยะการทำการผลิต รวมไปถึงการติดต่อกรณีแปรรูปในระยะการเก็บเกี่ยว และเป็นแหล่งข้อมูลเรื่องราคากลางผลผลิตในระยะการจัดจำหน่ายอีกด้วย

น่าสังเกตว่า บุคคลที่น่าจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารสำคัญอย่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ กลับไม่มีบทบาทเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญมากนักเมื่อเทียบกับกลุ่มเพื่อนบ้านเกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่เอกชน โดยกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐนั้น มีบทบาทเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในประเด็นแนวทางการแปรรูปในระยะก่อนการทำการผลิต และการปรึกษาปัญหาและแจ้งเหตุฉุกเฉินในระยะการทำการผลิตเท่านั้น กรณีนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนิคมล (2532) (อ้างโดย กาญจนาน และคณะ, 2549) ที่ศึกษาการใช้สารเคมีของชาวสวนส้ม จ.ปทุมธานี พบว่า แหล่งข่าวสารสำคัญและต่อเนื่องของเกษตรกร คือ ร้านขายสารเคมีเกษตรและตลาด โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ ไม่ได้มีความสำคัญในการเป็นแหล่งข้อมูลมาก เนื่องจากเกษตรกรไม่มีเวลาไปพบเจ้าหน้าที่ ซึ่งแม้ว่างานวิจัยของนิคมลไม่ได้อยู่ในบริบทเดียวกันกับงานวิจัยชิ้นนี้ทั้งหมด แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การติดต่อผ่านสื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ ก็ยังคงมีความจำเป็นที่ผู้ใช้ต้องทราบหมายเลขโทรศัพท์ของคู่สนทนาก่อน จึงจะสามารถทำการติดต่อเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้ การที่เกษตรกรไม่ได้มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาก่อน ไม่ทราบเบอร์โทรศัพท์ ก็อาจทำให้เป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารได้

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดที่สามารถอธิบายผลการวิจัยที่เกิดขึ้นได้ เช่น แนวคิดกลยุทธ์ในการแสวงหาข่าวสารของ Schramm (1973) (อ้างโดย กาญจนาน, 2545) ว่า ผู้ใช้สื่อจะใช้วิธีการที่ต้องใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Effort Required) แต่จะต้องสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้ (Expectation of Reward) หมายความว่า หากเกษตรกรต้องโทรศัพท์เพื่อหาข้อมูลหรือปรึกษา

ปัญหาต่างๆ เกษตรกรย่อมต้องโทรศัพท์หาบุคคลหรือแหล่งข้อมูลใดๆที่ตนเองเชื่อว่า สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนกับตนเองได้มากที่สุด และผลลัพธ์ที่ออกมาก็คือ เกษตรกรด้วยตัวเอง เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สุด ซึ่งอาจตีความได้ว่า การโทรศัพท์หาเกษตรกรด้วยตัวเอง มีความง่ายมากกว่าการโทรศัพท์ติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ เพราะมีความรู้จักคุ้นเคยกันอยู่แล้ว ทราบเบอร์โทรศัพท์ที่คุ้นเคยอยู่แล้ว หรืออาจหมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีพอ เพราะติดต่อได้ยาก เกษตรกรไม่ทราบเบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ หรือเจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับสาย หรือเจ้าหน้าที่ไม่สามารถตอบคำถามทางโทรศัพท์ที่ดีพอ หรือไม่สามารให้ข้อมูลที่นำพึงพอใจต่อเกษตรกรก็เป็นได้ นอกจากนี้ประเด็นเหล่านี้ ความแตกต่างทางด้านหน้าที่การงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกร ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรให้ความสนใจ เนื่องจากเมื่อพิจารณาการเปิดรับข่าวสารของกลุ่มเกษตรกร พบว่า สื่อที่เกษตรกรให้ความสำคัญคือ สื่อมวลชนอย่างโทรทัศน์และสื่อบุคคล เช่น เพื่อนบ้านและคนในครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Two-step Flow of Information ของ E.Katz ที่ภายหลังได้พัฒนาจนกลายเป็นแนวคิด Limited Effect Theory หรือ กระบวนการที่ส่งผลอันจำกัดของสื่อ (อ้างโดย กาญจนา, 2545) ที่กล่าวว่า ในทุกชนชั้นจะมีผู้นำทางความคิด สังกัดประจำชนชั้นของตนเอง โดยมีลักษณะเด่นคือ มีการใช้สื่อมากกว่าคนอื่น มีความกระตือรือร้นแต่มีลักษณะทางสังคมไม่แตกต่างจากคนอื่น และผู้นำทางความคิดของกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อกลุ่ม หมายความว่า หากเกษตรกรต้องการข้อมูลข่าวสารหรือได้รับข้อมูลข่าวสารใดๆมาแล้วต้องการการตัดสินใจ เกษตรกรย่อมจะต้องปรึกษากับบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดของตนเอง ซึ่งก็คือกลุ่มเกษตรกรด้วยตัวเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าโทรศัพท์เคลื่อนที่จะช่วยอำนวยความสะดวกกับเกษตรกรในด้านที่ทำให้เกษตรกร สามารถเลือกติดต่อกับแหล่งข่าวสารอื่นๆที่อยู่ห่างไกลหรือให้ข้อมูลได้มากกว่าได้ก็ตาม เกษตรกรก็ยังคงเลือกที่จะติดต่อกับบุคคลที่เป็น “ผู้นำทางความคิด หรือบุคคลที่ตนเองเชื่อว่าอยู่ในระดับเดียวกัน” ซึ่งก็คือ กลุ่มเกษตรกรด้วยตัวเอง ทำให้แหล่งข่าวสารสำคัญผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ก็ยังคงเป็นกลุ่มเกษตรกร ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ หรือกลุ่มอื่นใดที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย นอกจากนี้การติดต่อกันภายในกลุ่มยังมีความง่ายในการหาคำตอบมากกว่าติดต่อกับบุคคลหรือแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ตามหลักการของ Schramm อีกด้วย

2. ปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร

เนื่องจากจุดประสงค์ของการใช้สื่อ ตามแนวคิดของ Katz (1973) (อ้างโดยกาญจนา, 2545) เกิดจากความต้องการในการแสวงหาข่าวสาร เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง เช่น อาชีพการงาน การประกอบการตัดสินใจ การเตรียมพร้อมหรือลงมือกระทำ จึงพบว่า แต่ละกระบวนการทำงานด้านการเกษตรล้วนประกอบด้วย การหาข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อยืนยันและลดความเสี่ยงในการทำการเกษตรทั้งสิ้น ในระยะก่อนการทำผลิตนั้น การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการแสวงหาข้อมูลต่างๆ มีปริมาณการใช้ที่ไม่สูงมาก โดยประเด็นที่มีการใช้จะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนและกำไรที่จะเกิดขึ้นในการผลิตทั้งสิ้น ได้แก่ การให้ปุ๋ย ยารักษาโรค และสารฆ่าแมลง รวมไปถึงแนวโน้มราคา โดยปริมาณการใช้จัดอยู่ในระดับปานกลาง พอมาถึงระยะการทำ การผลิต จะมีการใช้เพื่อการแจ้งเหตุฉุกเฉินและสั่งซื้อปุ๋ยหรืออาหารสัตว์ รวมไปถึงสารฆ่าแมลงต่างๆ ในระดับปานกลาง ปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพิ่มสูงขึ้นในประเด็นการปรึกษาปัญหา ระหว่างการผลิต ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการใช้สูงสุดและจัดเป็นปริมาณการใช้ในระดับมากเพียง ประเด็นเดียวในขั้นตอนกระบวนการผลิตทางการเกษตรทั้งหมด เพราะในระยะการเก็บเกี่ยวและ การจัดจำหน่าย จะมีการใช้งานในระดับปานกลางสำหรับหาข้อมูลหรือจัดจ้างแรงงานและการ ตรวจสอบราคากลางเท่านั้น ในประเด็นอื่นๆจะมีการใช้เพียงเล็กน้อย และบางประเด็นก็ไม่ค่อยมีการใช้เช่น การติดต่อผู้ฉาง หรือการขายผลผลิตทางเวปไซต์ เป็นต้น

จากข้อมูลที่ปรากฏสามารถสรุปได้ว่า การใช้งานสื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ของเกษตรกร เป็นไปตามหลักการของ Uses and Gratification Approach คือ เป็นการใช้เพื่อการวางแผน การทำงาน และหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเรียกว่า เป็นการใช้เพื่อค้นหาข้อมูลข่าวสาร (Information Acquisition) และตามหลักการของแนวคิดนี้ เมื่อเกษตรกรตกอยู่ในสภาวะคับขัน หรือไม่แน่นอน (Uncertainty) ตัวเกษตรกรย่อมจะต้องมีความต้องการข่าวสารข้อมูลในปริมาณ มาก เพราะข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นจะมีศักยภาพในการลดความไม่แน่นอน และทำให้เกษตรกร สามารถควบคุมสถานการณ์ที่ตนเองเผชิญอยู่ได้ ซึ่งสะท้อนออกมาในเรื่องของปริมาณการใช้ โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่อยู่ในระดับมาก คือ ใช้มาก ในประเด็นการปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการ ทำการผลิต ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดฝัน และมีผลโดยตรงต่อรายได้ที่เกษตรกรกำลังจะ

ได้รับในอนาคต เกษตรกรจึงใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นช่องทางหนึ่งในการแสวงหาหนทางแก้ไข ปัญหาเหล่านั้น ทั้งนี้ อาจเนื่องจากระยะการผลิตเป็นระยะที่เกษตรกรสามารถควบคุมได้มากที่สุด โดยจากการหาข้อมูลในระยะก่อนการทำการผลิต พบว่า เกษตรกรเลือกที่จะใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่หา ข้อมูลในประเด็นที่ตนเองสามารถควบคุมได้ง่าย อันได้แก่ การให้ปุ๋ย การให้ยา และการให้สารฆ่า แมลง แต่กลับไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องความต้องการน้ำ (เพราะไม่สามารถควบคุมปริมาณน้ำ ที่ระบบชลประทานจ่ายมาให้) หรือความเหมาะสมของพื้นที่เพาะปลูก (เพราะไม่สามารถย้ายที่ทำ กิน ได้โดยง่าย) และเมื่อพิจารณาการใช้ในระยะการจัดจำหน่าย พบว่า ข้อมูลที่เกษตรกรค่อนข้างให้ ความสำคัญ เนื่องจากการใช้งานเพื่อหาข้อมูลในระดับปานกลาง คือ การตรวจสอบราคากลาง ผลผลิต แต่กลับมีการใช้เพื่อการติดต่อเรื่องการขนส่งหรือพ่อค้าน้อย แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมี ความสนใจในเรื่องราคากลางเพราะส่งผลกระทบต่อรายรับ แต่ไม่ให้ความสำคัญกับการขายและการขนส่ง สินค้า ที่อาจมีสาเหตุมาจากการที่ตนเองไม่รู้จักพ่อค้า และไม่ได้ขนส่งเอง เพราะปกติอาจมีพ่อค้ามา รับซื้อผลผลิตถึงพื้นที่เพาะปลูก หรืออาจเป็นเพราะไม่เคยตระหนักถึงความสำคัญในการเพิ่ม ช่องทางการค้าขายหรือการพยายามเพิ่มมูลค่าผลผลิต หรืออาจมีความเชื่อมโยงกันกับบุคคลที่เป็น แหล่งข้อมูลสำคัญในประเด็นการตรวจสอบราคากลาง (ตารางที่ 11) ซึ่งอันดับหนึ่งก็คือ เพื่อนบ้าน ที่เป็นเกษตรกร (โดยเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกันที่อาจจะไม่มีข้อมูลหรือความตระหนักในปัญหา) และ อันดับสองคือ พ่อค้าและกลุ่มเจ้าหน้าที่เอกชน (เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการตั้งราคา และการควบคุมความเป็นไปในตลาด) ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของเกษตรกรที่ต้อง มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดเรื่องการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เนื่องมาจากผู้ที่หาข้อมูลมาก เปิดรับมาก ก็ จะรู้เท่าทัน และสามารถหาหนทางที่ดีกว่าในการทำงานได้นั่นเอง (กาญจนา, 2545:313)

3. ความพึงพอใจจากการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร

การใช้และความพึงพอใจในทางการใช้สื่ออื่น Palmgreen & Rayburn (1985) (อ้าง โดยกาญจนา, 2545:314-316) กล่าวว่า เกิดขึ้นจากการรับรู้ว่าผู้ใช้สารจะได้รับประโยชน์อะไร และการกำหนดคุณค่า (Value) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้นความพึงพอใจจากการใช้สื่อจึงเป็นเรื่อง ของความคาดหวังว่าจะได้รับความพึงพอใจ (Gratifications Sought) และความพึงพอใจที่ได้รับ จริง (Gratification Obtained) หรืออาจหมายความว่า ถ้ามีการคาดหวังน้อย เมื่อผลออกมาดีกว่าที่

คาดไว้ก็จะมีคามพึงพอใจมาก และถ้าคาดหวังมากแต่ผลที่ได้ไม่ออกมาตามที่ต้องการ ความพึงพอใจก็จะต่ำลง

แนวคิดดังกล่าวเมื่อนำมาใช้ในการพิจารณาความพึงพอใจจากการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร พบว่า ในระยะก่อนการทำการผลิต ค่าความพึงพอใจจากการใช้จะอยู่ในระดับปานกลางเกือบทั้งหมด ยกเว้นประเด็นเรื่องความเหมาะสมของพื้นที่ ข้อมูลด้านสินเชื่อ และแนวทางแปรรูป ประเด็นที่เกษตรกรรู้สึกไม่ค่อยพึงพอใจดังกล่าว เมื่อนำข้อมูลด้านปริมาณการใช้มาพิจารณา พบว่า มีปริมาณการใช้น้อยอยู่แล้ว ซึ่งอาจมีสาเหตุเกี่ยวเนื่องกันคือ จากการที่เคยใช้แล้ว รู้สึกไม่พอใจจึงไม่กลับมาใช้อีก หรือไม่คิดจะใช้เพราะไม่สนใจ จึงเป็นผลทำให้เกษตรกรไม่ได้รู้สึกพึงพอใจเพราะไม่ได้ใช้ แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ประเด็นในเรื่องแนวทางการแปรรูป ที่แม้จะมีปริมาณการใช้น้อย แต่หากพิจารณาถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญในประเด็นดังกล่าว จะพบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุดและเกษตรกรเลือกที่จะติดต่อเพื่อหาข้อมูลในประเด็นดังกล่าวมากที่สุด จึงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเด็นแนวทางการแปรรูป เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถเป็นแหล่งข้อมูลที่เพียงพอที่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการผลิตในลำดับถัดไปได้ และเมื่อพิจารณาถึงระยะการทำการผลิตการเก็บเกี่ยวและการจัดจำหน่าย พบว่าปริมาณการใช้และความพึงพอใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ในประเด็นการปรึกษาปัญหาระหว่างการผลิตที่มีปริมาณการใช้นั้น ค่าความพึงพอใจจะสูงมากตามไปด้วย และในประเด็นอื่นๆ ที่มีการใช้ปานกลาง เช่น การสั่งซื้อปุ๋ย ค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปริมาณใช้ก็เป็นผลมาจากความพึงพอใจที่ตัวเกษตรกรคาดว่าจะได้รับการใช้สื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ตามหลัก Uses and Gratification จะมีความแตกต่างเพียงเล็กน้อยในระยะการจัดจำหน่าย และเมื่อพิจารณาเรื่องของการติดต่อพ่อค้า แม้ว่าปริมาณการใช้จะน้อยแต่ค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นนี้สามารถอธิบายได้สองลักษณะ คือ การติดต่อพ่อค้า ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในขายซื้อขายผลผลิต พ่อค้าย่อมมีการตอบสนองที่เหมาะสม เช่น รับสายทุกครั้ง หรือเป็นเพราะเป็นบุคคลที่ให้ผลประโยชน์แก่เกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรเกิดความพึงพอใจได้ง่ายตามหลักของการให้คุณค่า (Value) ที่เกษตรกรรู้สึกกว่าพ่อค้ามีประโยชน์กับเกษตรกร แม้ในความเป็นจริงอาจคดขี่หรือซื้อขายผลผลิตโดยให้ราคาที่ไม่เป็นธรรมกับเกษตรกรก็ตาม

จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะจากเกษตรกรพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวสื่อเป็นหลัก คือ เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับตัวสื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ เช่น ค่าบริการโทรศัพท์ที่เกษตรกรคิดว่าแพงเกินไป หรือตัวอักษรบนจอแสดงผลเล็กเกินไป เป็นต้น แต่ไม่มีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแหล่งข้อมูล (Sender-Source) หรือปัญหาอื่นใดที่เป็นอุปสรรคในการสื่อสาร แต่หากพิจารณาจากจำนวนเกษตรกรที่มีเพียงร้อยละ 6.52 เท่านั้นที่สามารถตอบปัญหาในประเด็นนี้ได้ ก็อาจทำให้ประเมินได้ว่าเกษตรกรผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ส่วนใหญ่ อาจจะไม่ไ้ได้ตระหนักว่ากำลังประสบปัญหา จึงไม่สามารถตอบคำถามได้

ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร จากการศึกษา พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร 5 ปัจจัย ซึ่งผลการศึกษาความสัมพันธ์เหล่านั้น สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. อายุของเกษตรกร เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า อายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับปริมาณการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร หมายความว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อย จะมีปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก หรืออาจกล่าวได้ว่า เกษตรกรยิ่งมีอายุมากเท่าใด ก็จะใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรน้อยลงเท่านั้น ซึ่งสื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ นับเป็นสื่อแบบใหม่ (New Media) หรือเป็นสื่อบุคคลสมัยใหม่ที่มีการใช้เครื่องมือเข้าช่วย ตามแนวคิดของ E.Roger โดย โปบลีย์ (2525) กล่าวว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อย มักมีความโน้มเอียงที่จะมีหัวก้าวหน้ามากกว่า ดังนั้นเขาจึงให้ความสนใจเทคนิควิทยาการแผนใหม่ ในขณะที่เกษตรกรที่มีอายุมากมักเป็นผู้ที่ต่อต้านการยอมรับสิ่งใหม่ๆ เช่นกัน ดังนั้นการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นสื่อแบบใหม่ และเป็นเครื่องมือที่มีเทคโนโลยีซับซ้อน ปริมาณการใช้ในกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุมาก จึงน้อยลงตามลำดับ

2. สถานภาพทางการเงิน เป็นการวัดจากความรู้สึกและลักษณะการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของเกษตรกร ว่าตัวเกษตรกรมีความรู้สึกขาดเงินทองหรือไม่ จากการศึกษา พบว่า สถานภาพทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการใช้ หมายความว่า ถ้าเกษตรกรรู้สึกว่าตนเองไม่ขาดเงินทองหรือรู้สึกว่าตนเองมีเงิน ก็จะมีปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรสูงขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า ค่าใช้จ่ายเป็นประเด็นที่เกษตรกรให้ความสำคัญ เนื่องจาก

การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อการติดต่อสื่อสารย่อมต้องเสียค่าบริการ หากเกษตรกรรู้สึกว่าตนเองไม่มีเงินการใช้งานที่เป็นการเพิ่มรายจ่าย ปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรก็จะลดลงไป

3. การใช้เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นนี้ ได้ทำการวัดว่ารูปแบบสื่อที่เกษตรกรใช้ โดยในลักษณะการใช้สื่อที่เป็นเทคโนโลยี เช่น ระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ โทรสาร หรือ โทรศัพท์พื้นฐาน จะมีผลต่อปริมาณการใช้งานหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรการใช้เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์และปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก หมายความว่า ผู้ที่ใช้สื่อที่ใช้เทคโนโลยีมากเท่าใด จะมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อการเกษตรมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีความสนใจหรือมีความสามารถในการใช้งานสื่อที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ก็ย่อมมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจและตั้งใจใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความคล้ายคลึงกันนั่นเอง ประเด็นที่เกิดขึ้นสามารถใช้หลักการเรื่องการยอมรับนวัตกรรมอธิบายได้ โดยตรงค์ (2543:94) กล่าวโดยสรุปว่า หลักการสำคัญประการหนึ่งของการยอมรับนวัตกรรม คือ ความเข้ากันได้ดีกับสิ่งที่มีอยู่เดิม (Compatibility) นั่นคือ ระดับของนวัตกรรมต้องมีความสอดคล้องกับคุณค่าหรือประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมในตัวบุคคลนั้นๆ จึงจะเกิดการยอมรับหรือการนำไปใช้ได้

4. ระดับการเปิดรับสื่อในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก หมายความว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับสื่อต่างๆ ในระดับมาก โดยจะมีการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่มากด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการการแสวงหาข่าวสารของผู้รับสาร (Information Acquisition) โดย Atkin (1973) (อ้างโดยกาญจนา, 2545:313) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีการเปิดรับข่าวสารอย่างกว้างขวางมีทักษะในการใช้สื่อต่างๆ เพื่อแสวงหาข้อมูลอย่างมากด้วย โดยในกรณีนี้คือ ผู้ที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ มาก เช่น ติดตามดูโทรทัศน์และฟังวิทยุเกือบทุกวัน หรือติดต่อกับผู้อื่นบ่อยๆ ย่อมมีโอกาสที่จะใช้เครื่องมือหรือช่องทางการสื่อสารมากกว่าผู้อื่น และการที่เปิดรับมากและมีความสามารถในการใช้สื่อมาก ก็ย่อมได้รับข้อมูลความรู้มากกว่า และสามารถจัดการกับสภาพที่ไม่มั่นคงในด้านต่างๆ ได้

5. ประสบการณ์การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ จากการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบกับปริมาณการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร หมายความว่า ถ้ามีประสบการณ์การใช้

โทรศัพท์เคลื่อนที่มาเป็นเวลานาน จะทำให้มีการใช้งานทางด้านการเกษตรลดลง อาจอธิบายได้ว่า เมื่อมีประสบการณ์ใช้สื่อมาก ก็จะมีทักษะในการหาข้อมูลมากตามไปด้วย ดังนั้นผู้ใช้สื่อที่มีประสบการณ์มาก จะมีความสามารถหาแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการได้มากกว่า คือ รู้ได้ว่าสื่อไหนสามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลประเภทใดได้ ซึ่งอาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การใช้งานสื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ลดลง อาจเนื่องมาจากการที่ไม่ได้รับความพึงพอใจจากการใช้มากเท่ากับที่ได้รับจากสื่ออื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเรื่องการแสวงหาข่าวสารของผู้รับสาร (Information Acquisition) นอกจากนี้ อาจหมายถึงการได้พบกับปัญหาที่เกิดจากการใช้เป็นเวลายาวนาน ทั้งในด้านข้อมูลที่อาจไม่ครบถ้วน ไม่ตรงจุด และนอกจากนี้ปัจจัยการใช้งานสื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ลดลง อาจมาจากตัวโทรศัพท์เคลื่อนที่ เช่น การเสื่อมสภาพของโทรศัพท์ การบำรุงรักษาที่เพิ่มขึ้นจนทำให้การใช้งานลดลง หรืออาจกล่าวได้ว่า ทั้งหมดเป็นความสัมพันธ์กันของการแสวงหาความพึงพอใจ (Gratifications Sought – GS) และความพึงพอใจที่ได้รับจริง (Gratification Obtained - GO) ตามหลักความพึงพอใจต่อสื่อ (Media Gratification) ที่กล่าวว่า ถ้าผู้ใช้มีความคาดหวัง (การแสวงหาความพึงพอใจ) มาก เมื่อผลตอบรับเป็นความพึงพอใจที่ได้รับจริงไม่มากเท่าที่คาดหวัง ก็จะเกิดการผิดหวัง และจะหันไปใช้สื่ออื่นๆ ในที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการเขียน โครงการพัฒนาการใช้สื่อทางการเกษตรและงานวิจัยครั้งต่อไป โดยมีคำแนะนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเกษตรกร และจากตัวผู้วิจัยเองดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มเกษตรกร

1.1. โทรศัพท์เคลื่อนที่ มีประโยชน์มากที่สุดทางการเกษตรในด้านการยืนยันข้อมูล ช่วยในการตัดสินใจและอำนวยความสะดวกให้ติดต่อสื่อสารได้ง่ายขึ้น แต่เกษตรกรส่วนใหญ่มี

รายได้ไม่สูง ซึ่งการใช้งานที่ต้องมีค่าใช้จ่ายจะไม่ใช่ที่ต้องการ จึงอยากให้มีภาครัฐมีบริการในส่วนนี้ เช่น การส่งข่าวผ่านทางข้อความสั้น (SMS) หรือการอำนวยความสะดวกเรื่องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ โดยเฉพาะการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์ เพราะในบางพื้นที่มีข้อจำกัดด้านการเดินทาง ดังนั้นการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์ จึงเป็นช่องทางที่สะดวกและรวดเร็วที่สุด

1.2. มีการจัดอบรมการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตร เนื่องจากเมื่อทำการสัมมนาเกษตรกรบางส่วน เกิดความตระหนักว่า โทรศัพท์เคลื่อนที่สามารถนำมาใช้งานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำการเกษตรได้ แต่ก็ไม่สามารถใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้มากนัก เพราะไม่มีประสบการณ์การใช้ในประเด็นเหล่านั้นมาก่อน เช่น การใช้ระบบแจ้งเตือนในโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือแม้แต่การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่นๆ เช่น การโทรสอบถามราคากลางผลผลิต เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีเกษตรกรอีกมากที่ยังไม่สามารถใช้งานสื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้อย่างคุ้มค่า การพัฒนาการใช้สื่อย่อมเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำการเกษตรและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตามปรัชญาของการส่งเสริมการเกษตรในที่สุด

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทำการวิจัย

2.1. ควรมีการปรับปรุงการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ ในประเด็นการให้บริการข้อมูลผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐแทบไม่มีบทบาทใดๆ ในการให้บริการข้อมูลผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เลย นอกจากเรื่องจำเป็นเร่งด่วน เช่น การปรึกษาปัญหาในการผลิต เป็นต้น เพราะถ้าพิจารณาถึงประเด็นการใช้งานอื่นๆ เช่น การหาข้อมูลเกี่ยวกับใช้น้ำหรือยาปราบศัตรูพืชที่เป็นต้นทุนสำคัญในการทำการเกษตรแล้ว เกษตรกรกลับไปให้ความสำคัญกับกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับหัวข้อความรู้เหล่านั้นมากกว่าผู้ที่เกษตรกรควรจะปรึกษา (เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ) ย่อมหมายความว่า ข้อมูลที่พ่อค้าให้แก่เกษตรกรมีความน่าสนใจมากกว่า และสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ทำให้เกิดความพึงพอใจมากกว่า แม้ว่าข้อมูลที่เกษตรกรได้นั้น อาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่มีคุณภาพหรือเป็นเท็จเนื่องจากผลประโยชน์ของกลุ่มพ่อค้า ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการ

ทำงานของเกษตรกร ก่อให้เกิดการลงทุนที่สูญเปล่า สถานภาพทางการเงินไม่ดี และทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรต่ำลงได้

2.2. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ ในการพัฒนาการส่งข่าวสารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ เช่น จดหมายข่าวหรือการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเพื่อรับทราบปัญหา และให้บริการข้อมูลด้านการเกษตร เนื่องจากบางพื้นที่มีการเดินทางมีความยากลำบาก ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่สามารถเดินทางไปพบปะเกษตรกรหรือช่วยบริการความรู้ด้วยตนเองได้ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่และชาวบ้าน ซึ่งอาจส่งผลต่อการพัฒนาการเกษตรในอนาคตได้ การมีจดหมายข่าวหรือศูนย์บริการข้อมูลที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ จะช่วยให้การตัดสินใจในการผลิตและการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านเป็น ไปอย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงต่อการผลิต การพัฒนาการเกษตร และการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการทดสอบประสิทธิภาพ การทำการเกษตร โดยการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการหาข้อมูลด้านต่างๆ กับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้ทำการหาข้อมูลด้วยโทรศัพท์เคลื่อนที่ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และจะมีแนวทางอย่างไรในการพัฒนาช่องทางนี้ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ในอนาคต

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบแหล่งข่าวสารทางการเกษตรผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลุ่มเกษตรกรว่าแต่ละกลุ่มมีอิทธิพลในการให้ข่าวสารในขั้นตอนใดของการผลิต และเกษตรกรได้ใช้ประโยชน์จากข่าวสารเหล่านั้นหรือไม่ อย่างไร

3. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบความต้องการข่าวสารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ในแต่ละพื้นที่อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

4. ควรทำการศึกษาการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ทางการเกษตรในพื้นที่อื่น เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบ และหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

5. ควรเพิ่มตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยให้มากขึ้น เช่น ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่แต่ละครั้ง ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved